

Da Norge var provinsen

Under huden på godmodige drillerier ligger brud, ar og væv efter 400 års kompliceret samliv mellem Danmark og Norge. Historien bliver brugt – og misbrugt – til at pleje nationale selvforståelser

Danske unge efterligner de syngende norske teenagestemmer i ungdomsserien Skam.

To af Nordens største kunstnere, Asger Jorn og Edvard Munch, hænger side om side på et museum i Silkeborg.

Og danske Jesper Christensen spiller Haakon den 7. i filmen om kongen, der ikke ville bøje sig, da tyske tropper brød

Danske Jesper Christensen spiller den norske Kong Haakon 7. i den Oscar-nomimerede Kongens Valg. Foto: Camera Film.

gennem Jylland for at indtage Norge den 9. april 1940.

Den kulturelle fællesmængde mellem Norge og Danmark er tydelig i disse år. Men den kollektive fortid er også blevet brugt til at pleje politiske interesser. Historien har været et nyttigt instrument til at dyrke nationale selvforståelser, men det er ikke altid foregået på et faktisk grundlag, mener Rasmus Glenthøj, der er adjunkt i historie på SDU.

– Man er nødt til at studere både den danske og den norske nationale fortælling for

at forstå i hvilket omfang, de kulturelle bånd lever videre, siger Rasmus Glenthøj. – Politiske aktører på begge sider af Skagerrak har brugt elementer fra fortiden i deres fortælling. Og de ting, der ikke passede ind i deres mål og idealer, blev ignoreret eller bortforklaret.

Uundgåelige danskere

Opsplitningen af Danmark og Norge blev dikteret af de sejrende stormagter efter Napoleonskrigenes afslutning i 1814. Norge kom i stedet i union med Sverige.

Forud var gået 400 års sameksistens, hvor nordmændene var underlagt kongen i København, og folk som Peter Wessel fra Trondhjem og Ludvig Holberg fra Bergen indskrev sig i Danmarkshistorien.

Begge lande har ifølge Rasmus Glenthøj gavn af en dybere og mere nuanceret forståelse af den fælles fortid.

For Danmark blev "tabet af Norge" endnu en af en lang række traumatiske oplevelser og nederlag siden 1600-tallet. For Norge er skilsmissem i 1814 den vigtigste trædesten frem mod selvstændigheden i 1905.

– Nordmændene går mere op i fællestiden, end danskerne gør. Danskere fortæller deres historie næsten uden at nævne Norge, mens nordmænd ikke kan fortælle

om deres fortid uden Danskertiden. Den svage part har en tendens til at fremhæve alle de dårlige sider af den fælles historie, mens den stærke husker de gode sider. Det er med til at underbygge selvforståelsen begge steder.

Indvandret elite

Den efterfølgende udvikling op gennem 1800-tallet præger historieskrivningen om fællestiden i begge lande.

I Norge fortsatte en kulturkamp, hvor kræfter ønskede et totalt opgør med fortidens bånd til Danmark, mens andre ville styrke de kulturelle bånd til Danmark som modvægt til unionen med Sverige.

– Forestillingen om, at Danmark havde ageret som brutal kolonimagt, eksisterede blandt de mere rabiante nationalister i Norge efter 1814. De mente, at den norske overklasse i virkeligheden var en indvandret dansk elite. Så til trods for at embedsmandsslægterne havde boet i Norge i flere hundrede år, skulle de enten blive fuldt norske eller rejse hjem, siger Rasmus Glenthøj.

Danmark skrumpede yderligere med nederlaget i 2. slesvigske krig i 1864, og politisk og kulturelt blev der gjort en stor indsats for at opbygge en solid og entydig fortælling om lilleputnationen. >

Det har ifølge Rasmus Glenthøj medført forsimplede opfattelser af, hvordan Danmark og Norge eksisterede sammen gennem 434 år.

– Hvis vi bruger de nutidige demokratiske nationalstater som prisme til at se fortiden gennem, så kommer vi ikke i nærheden af at forstå, hvorfor aktørerne handlede, som de gjorde. Den rene nationale fortælling kan gøre en blind for den fortid, der eksisterede, før nationalstaterne opstod.

Udsugede bønder

I virkeligheden var fællestiden ganske broget. Ifølge Rasmus Glenthøj kan det dansk-norske fællesskab betragtes som

FAKTA

Blå bog

Rasmus Glenthøj er adjunkt i historie på Syddansk Universitet. Han har skrevet flere bøger om dansk og norsk historie i 1800-tallet og om 2. slesvigske krig i 1864.
Mail: rasmusg@sdu.dk

et indre marked. Danskerne solgte korn til Norge, mens nordmænd blandt andet solgte jernovne og glasprodukter fra deres bjergværker til danskerne.

– Det var ikke grebet ud af den blå luft, når nogen hævdede, at Danmark udsugede Norge. Men når norsk historieskrivning har været kritisk over for det danske kornmonopol, har der været en tendens til at glemme, at nordmændene havde jernmonopol, så danskerne ikke kunne købe svenske jernovne, siger Rasmus Glenthøj.
– Pengene strømmede ikke til hele Danmark, nærmere til slottene i København og Nordsjælland. Norsk handel kunne godt have fået bedre vilkår. Men jyske uldbønder havde det ikke bedre end norske odelsbønder, siger Rasmus Glenthøj. Historikeren fremhæver, at København faktisk orienterede sig mere mod Norge end Jylland, fordi de norske byer var væsentligt større end de danske provinsbyer.

De næststørste byer i Danmark var Odense og Aalborg, der havde godt 5.000 indbyggere i modsætning til de 100.000 mennesker, der boede i København. I Bergen boede 18.000 mennesker, i Christiania 9.000 og i Trondhjem 8.800.

Oliemyten

I Norge kan man helt op til i dag fortælle en historie om dansk arrogance og et norsk mindreværds kompleks.

I Danmark fremhæver man omvendt den norske selvovertur og den danske jantelovs-mentalitet (som i romanen "En Flyktning krysser sitt spor" blev beskrevet af den danske-norske forfatter Aksel Sandemose).

En af de mest sejlivede myter i den fælles folklore er fortællingen om den danske udenrigsminister Per Hækkerup, der forærede Nordsøolien til Norge i en strid Johnnie Walker-brandert.

Historien er effektivt blevet tilbagevist et utal af gange, men anekdoten passer glimrende ind i både den danske og den norske folkesjæl.

– Nordmændene kan godt lide historien om, hvordan de snød den gamle kolonimagt. Og i Danmark har man tilsvarende holdt liv i myten, der hylder den danske naivitet og kluntede adfærd på den store scene.

Driller hinanden

Det norske held med olieforekomsterne i Nordsøen har betydet, at Norge har haft

Den norske tv-serie *Skam* handler om en gruppe gymnasieelever i Oslo og deres problemer med kærlighed, mobning og studierne. Serien har fået et stort publikum i Danmark. Pressefoto, NRK.

mulighed for at dyrke selvstændighedstrangen intensivt gennem de seneste 50 år. Imens har det lille, åbne Danmark orienteret sig mod politiske strømninger og alliancer i syd og vest.

Men efter 200 års adskillelse er konklusionen, at danskere og nordmænd faktisk ganske godt kan lide hinanden.

– Nordmænd elsker at rejse til Danmark. De ser danskerne som det joviale, hyggelige og lidt uartige broderfolk. Og vi bærer over med dem, når de indtager Jomfru Ane Gade og Nyhavn, fordi en fadøl koster 100 kroner i Oslo. Vi kan stadig tale med hinanden på vores modersmål, og vi har en kulturel ballast, der giver os fælles referencerammer.

Bruddet i 1814 var relativt udramatisk og betød, at Norge endte med at tage sit endelige selvstændighedsopgør med Sverige i stedet for med Danmark.

– Danskere elsker jo at drille nordmænd med deres overstadige sportskommentatorer. Men når nordmændene er ved at slå svenskerne i langrendskonkurrencer, slår mange faktisk over på svensk tv. De er virkelig glade for at dyrke de svenske nederlag. I den norsk-svenske rivalisering ser historikeren dog også, at der i øjeblikket bliver knyttet tættere bånd mellem de to lande. – Det ser vi blandt andet i talkshowet "Skavlan", der er voldsomt populært i begge lande. Danskerne har ikke været helt så begejstrede for skandinaviske samproduktioner, men jeg kan godt frygte, at vi går glip af noget, hvis vi ikke hopper med på vognen.

Af Jacob Stenz, jaes@sdu.dk